

NOVICE

kmetijskih, rokodelnih in narodskih reči.

Odgovorni vrednik **Dr. Janez Bleiweis.**

Tečaj **IX.**

V sredo 12. listopada (poznojesna) 1851.

List **46.**

Kmetijske skušnje.

(*Kako ravnati, da se polovica ovsa pri konjski klaji prihrani*). Ljudje, ki so le vidili ali slišali, kako so njih oče ali stari oče konjem klajo dajali, in se naravnost po tem ravnaajo, brez premislica: ali bi se ne dalo to bolje in tudi boljši kup opraviti, bojo scer z glavo majali, ko bojo to brali, in se morebiti temu svetu posmehovali, češ: to je pa že spet ena tistih učenih, ki ni za nas. Može pa, ki ne zaveržejo popred nobene reči, preden se ne prepričajo, da je zares slaba, nam bojo poterdili, kar jim bomo nasvetovali, se vé da le takim, ki svojim konjem tudi ovsa dajejo.

Da kruh več zda, kot sirov oves, je resnica, ki jo je skušnja obilo poterdila, in ki jo more vsaka gospodinja poterditi, ktera vé, da ima kvas (krovajec) pri kruhu to lastnost, da v moki redivne dele razveže ali razkroji, da jih potem želodec veliko lažje prekuha in vse tečne dele lažje iz nje pobere — v živež truplu. Če pa želodec sirov oves dobiva, gré veliko tečnih delov po blatu od živine preč, ker želodec ni v stanu vsiga dobro prekuhati.

Naj da tedaj gospodar ovsa, ki ga je svojemu konju namenil, v moko zmleti in z obilnim kvasom v kruh spéči; potem naj ga v majhne štirivoglatne koščike zrezaniga med rezanco konju daje, in prepričal se bo, da bo s polovico ovsa toliko opravil, kot scer s polno mero ovsa. In konj se bo prav dobro počutil.

V severnih krajih Švedskigabi ne mogli gospodarji shajati, ako bi tako ne ravnali; ondikermijo svoje konje sploh s kruham in si prihranijo veliko ovsa. Kdor je kmetijske bukve bral ali po Westfalnu popotoval, se je prepričal, da ondi konjes kruham kermijo, ki ga „pumpnik“ imenujejo. (Iz ted. lista Solnogradske km. dr.)

(*Po koliko soli dajejo v raznih deželah živini*). Koristnost soli za živino smo v „Novicah“ že obilno dokazali. Angleški živinorejci so tega tako prepričani, da pravijo, da gospodar, ki svoji živini dovelj soli daje, zamore tretjino ali celo polovico klaje prihraniti, ker sol vse na tanjko prekuha, da pride živini na dobro, kar bi sicer neprekuhano skozi čeva šlo. Angleži je dajejo na dan pitavnemu volu 10, molzni kravi 6, konju 7 lotov, ovci pa 1 lot. — Na Francoskim je v poduku ministerstva kmetijstva nasvetovano: delavnemu volu 3 lote in pol, ravno toliko molzni kravi, pitavnemu volu 5 do 8 lotov in pol, pitavnemu prešiču 3 ali 3 lote in pol, ovci 1 lot, pitavnemu kostrunu 2 ali 2 lota in pol, konju ali mezgu 2 lota soli dajali. — V Švajcu je dobiva pitavni vol 8 lotov in pol, — v Belgii 3 lote in pol, prešič enmalo več kot 1 lot.

(*Kako ravnaajo na Nizozemskim (Niederlanden) s senam ali s otavo, ki ni bila popolnoma suha domú spravljena*). Več dolzih žakljev napolnejo s senam ali rezanco in jih pokoncu postavijo na

več krajih seníce (pôda); okoli njih zložé senó na kup, in kadar s kupam pridejo do verh žaklja, potegnejo žakelj vùn, in v kupu ostane potem ljuknja, skozi katero gré soparica vùn, da se senó preveč ne pari, da se ne vname in se boljši ohrani.

Naznanilo tistih fabrikantov, obertnikov in rokodelcov,

ki so iz raznih dežel austrijskiga cesarstva v Londonski razstavi medalje prejeli, ali so častno pohvaljeni bili.

(Konec.)

2. red. Kemijsko blago.

(Slavno medaljo so prejeli:) Venceslav Batka, fabrikant v Pragi za rudninske priprave, — Franc Broše, fabrikant v Pragi, za jantarovo kislino (Bernsteinsäure), za uranov in kromov kisanc, — bratje Heinzen, fabrikanti v Tečnu na Českim za orseil, — E. F. baron Herbert, fabrikant v Celjovcu in Vošpersku na Koroškem za svinčeno belino, — Wageman, Seybel in družbiniki, fabrikanti v Lisingu poleg Dunaja, za kemijske priprave.

(Častno omenjeni so bili:) Venceslav Batka v Pragi za kemijsko blago, — G. J. Braun, fabrikant v Pragi, za kositarski natron, — Ignac baron Herbert v Celjovcu za svinčeno gladčino, — Janez Hochberger, fabrikant v Karu na Českim za žeplo in galún, — Kinzelberger in družbiniki, fabrikanti v Pragi za različne barve, — Kutzer in Lehrer, fabrikanti v Pragi za ultramarin, — Janez Setzer, fabrikant v Weitenegg-u v spod. Austrii, za ultramarin in kadmumovo rumenico, — G. D. Weber v Benetkah za očišeni vinski kamen (venšterg).

3. red. Jediné.

(Slavno medaljo so prejeli:) Jordan in Barber, mlinarja v Tečnu na Labi (Elbe) za moko, — Anton Richter in družbiniki v Kraljevém Dvoru na Českim za sladkor iz bele pese.

(Častno omenjeni so bili:) brata kneza Neuwall v Klobanku na Marskim za sladkor iz bele pese, — sladkornice Tlumačke v Galicii za sladkor iz bele pese.

4. red. Rastlinsko in živalsko sirovo blago.

(Slavno medaljo so prejeli:) Jakob Birnbaum v Peštu za konoplje, — Izak Figdor in sinovi, velki trgovci na Dunaji, za volno, — Štajarsko svilo-rejno društvo v Gradcu za sirovo svilo (žido), — Jožef grof Hunyady, grajšak na Ogerskim, za volno; — Henrik grof Lariš-Moennich, grajšak v Karvinu na Šlezkim, za volno, — Anton grof Mittrowsky, grajšak na Šlezkim, za volno, — Janez Querini v Benetkah za sirovo svilo, — Scheibler in družba v Milani za sirovo svilo, — mehaniška predivnica v